

KOSAVA.

AZÁSZLÓALJ büntetésből került le Kővárra, ebbe az Isten háta mögötti faluba. E helység egyetlen valamirevaló utcájával félénken nyúlt a Duna felé, de még jóval a magas töltésen innen megtorpant előtte és csak vágyakozva nézett a hatalmas, hömpölygő folyamra. Kaszárnyája nem volt. A katonák szana-széjjel a házakba voltak bekvártélyozva aszerint, hogy hova mennyi fért. A tisztek meg jobbára a szállodában laktak. A kadétek, önkéntesek, ki hol talált helyet, a jobb házakba huzódtak.

A társadalmi élet a Hotel Krauszra szorítkozott. Itt étkeztek és kaszinóztak a tisztek. A Hotel Krausz bora, söre, kosztja és hús szobája egyaránt gyalázatos volt és noha egészen nyíltan tárgyalták eleinte Krausz bácsinak és a konyhai személyzetnek alaposan megszolgált fölkoncolását, semmi se javult meg, mert Veri miatt a legizgágábbak is hamarosan elhallgattak vagy csak magukban morogtak.

Veri alig egy-két évvel lehetett túl a húszon. Csodaszép volt, friss és üde. Akire ránézett, az kipirult, mint a rózsabokor, kihúzta magát és a lelke legjavát tükrözte a szeme. Veri pedig mindenkire ránézett és nevetett, de csak úgy, mint a tavaszi szellő a füvekre, virágokra. Közben örökké lótot-futott. Hol a kasszában volt dolga, hol a konyháról hallatszott a kacagása, hol meg az udvarról vagy a folyosóról. Senki meg nem foghatta, hogyan kerülhetett ide ez a leány, aki valami csodálatos tisztaságot árasztott magából. Sokáig találgatták ezt a rejtélyt, faggatóztak, puhatolóztak, de semmit nem tudtak meg. A leány Krausz bácsinak szólitotta a tulajdonost, az meg tegezte őt, de hogy rokonok lettek volna, mindketten nevetve tagadták.

— Nem a mi fajtánk, hisz tetszik talán látni — mondta Krausz bácsi és hamarosan odébb állt, ha szorongatták.

Nem tudtak eligazodni rajta, de valamennyien ragyogó szemmel néztek utána, amikor az ebéd fölszolgálását dirigálta. Még az alezredes is rágatlanul nyelte ilyenkor a kemény marhahúst és csak akkor fakadt ki, amikor Veri távol volt :

— Ugy látszik, ez a vén zsidó fogadást tett, hogy velünk eteti meg a környék összes kivénhedt ökrét !

Veri az egyetlen megközelíthetőnek tartott nőszemély volt és így mindnyájan belehabarodtak egy kicsit. A fiatalok valósággal rajongtak érte ; esztelen mulatságokat csaptak, költekeztek, ostobaságokra kapták magukat, de Veri csak nevetett és nem sokba vette az egészet.

Elérhetetlen volt. Csak Csarmay önkéntest engedte közelebb magához.

Csarmay jóvágású szöke fiú volt, fejjel magasabb a leánynál. Dús-gazdagnak tudták, bár sose költekezett feltűnően. Nem is tolakodott Veri közelébe, nem könyökölt a kasszára; se virágot, se parfümöt nem hozatott neki. Mégis egyszer este Bágya hadnagy rákvörösen ujságolta:

— No, a Csarmay leütötte a kezünkről ezt a bestiát!

— Bestia? Mi történt? — röffentek össze a többiek.

— Markos látta őket délután a töltésen — mesélte Bágya. — Ép a municióraktár őrségét vizitálta. «Andalogtak.» Azt se tudták, merre járnak. Markos rájuk is kiáltott: Önkéntes, nem tudja, hogy ez tilos terület! Tartsa másutt a randevuit!

— Hát szabad délutánja volt ennek az önkéntesnek? — kérdezte megütődve az egyik kapitány. — Ugyan kinek a századába van besztva?

— No, csak nálam lenne, majd megugratnám az ipsét! — sziszegett Bágya.

Mindenkinek volt megjegyzése. Sokan helyeselték Markos eljárását, de volt, aki keveslette. Igazoltatni kellett volna, hogy miért csavarog foglalkozás idején vagy be kellett volna vezényelni a századhoz. Elvégre egy önkéntes!...

Egy hétig volt is mit hallania Csarmaynak. Hanem aztán valahogy enyhült a helyzet. Veri továbbra is ragyogott és nem törődött egy-két görbe pillantással; a fiatalok tovább versengtek érte és le akarták főzni Csarmayt; az idősebbek meg tovább kaszinóztak, ittak, kártyáztak jobb szórakozás híján.

Egy nap a déli vonattal új vendég érkezett a Hotel Krauszba. Fiatal földbirtokos volt, Csarmay barátja, Tölgyesnek hívták. Látogatóba jött, mert Csarmay nem kapott szabadságot, de meg valami közös birtokügyről is akart tárgyalni és azt akarta elérni, hogy Csarmay bírja engedékenységre az anyját. Este már hármásban vacsoráztak Verivel és Tölgyes úgy felgyűlt, hogy elfogta a cigányt is és hajnalig mulattak.

Másnap a gyakorlat nagyon megviselte Csarmayt és azért átaludta a délutánt, Tölgyes Pista meg estig köszált a leánnyal a határban. Aztán újra kezdték a mulatást.

De ezen az estén korábban végeztek, mert megindult a kosava. Vad, bomló szél ez, amely a Morava völgyéből zúdul át a Dunán magyar földre és a delibláti homoksivatagon tombolja ki magát. Közben megropogtatja a vén fák derekát, megemeli a gyöngye házfödeleket és a falhoz lapítja az óvatlanokat. Kilenc napig tart a mérge; ha kiadta magából, elcsitul, ha nem, akkor két héten belül újra kezd. A kosava idején jóformán minden foglalkozás szünetel s az emberek csak a legszükségesebbet végzik el, azt is immel-ámmal és mindenki a vackába bújik, hogy ne is lássa a homoktól szürke és sárga világot. Valami különös érzékenység vesz erőt az embereken és állatokon. Ideges félelem, nyug-

talanság gyötri őket, minden szélsőségre készek, minden szikra lángot gyujthat, minden szó véres verekedést idézhet elő.

A katonák se tudtak mit csinálni, Csarmaynak is több szabadideje volt, de nem mutatkozott. Pedig Tölgyes Pista idegeit is nyűtte a kosava. Csak beszélgetni tudott volna valakivel! Minden ropogott, zörögött, táncolt a házban. A sipító, vonyító szélrohamok szinte szünet nélkül követték egymást. Néha egy-egy vastag faág repült át az utca fölött és recsegve vágódott valamelyik tetőhöz, aztán kapu vagy ajtó csapódott be ágyúördülésként és sírva csörömpölt valahol az ablaküveg. A szomszédban keservesen bőgött a szarvasmarha és a nyerítő lovak ijedten rángatták láncukat a jászol előtt.

Vergődve, nyögve töltötte az éjtszakát és minduntalan Verire szállt a gondolata. Minden mozdulatát, minden szavát százszor fölidézte és a vihartól meggyötörten, a vágytól betegen alig várta a reggelt. Egész délelőtt elveszetten lézengett, mert se a leányt, se a barátját nem lelte sehol. Csarmay csak déltájban került elő, jó későn és azzal mentegetőzött, hogy a századnál volt dolga, nem szabadulhatott. De Tölgyes idegesen méregette.

— Hol a köpenyeged? Ilyen időben csak nem jársz köpenyeg nélkül? — kérdezte vallatóan.

— A konyha mellett, abban a kis fülkében lóg. Sokszor odaakasztom. Könnyebb úgy ellógni innen. Mert hidd el, utálatos az az örökös tisztelgés — felelte Csarmay könnyedén, de már gyanut fogott ő is.

Tölgyes meg gyúrta a kenyérbelet és öntötte magába a bort.

— Te, pajtás — mondta később — nálad hálnék ma éjtszaka, mert nem bírom ki egyedül. Megöl ez a bolond idő...

Csarmay beleegyezett.

Ebéd után Veri is megjelent. Gyűrött volt és sápadt. A fejét fájta és panaszkodott a kosavára. Tölgyes meredt szemmel nézte a leányt, a keze reszketett, azt lehetett hinni, hogy rátámad. De megint a pohár után nyúlt és nagyot ivott. Aztán újabb italt rendelt. Veri ezt nem várta meg, elment.

A két fiú estig ivott. Tölgyes, ha kinézett az ablakon, megborzongott.

— Azért iszok, hogy aludni tudjak — magyarázta nehezen forgó nyelvvel.

Nagyokat hallgattak. Az eszük másutt járt. Ha szemük egymásba akadt, mintha ellenségek kémlelnék egymást.

Vacsoránál Tölgyes azt kérdezte:

— Te, mért nem gyön ide az a leány?... Hívd ki, pajtikám, nem is esik jól enni, hogy nem láthatom...

Csarmay a pincérnek szólt, de az azt felelte, hogy a kisasszony fekszik, rosszul érzi magát.

— Menjünk haza, Pisti — indítványozta végre Csarmay. — Unom már ezt a lőrét inni...

— Megállj csak... Várjunk még egy kicsit... Kérdezni akarok valamit tőled. Azt mondd meg nekem, édes, jó pajtikám... nekem mondd meg, érted, kedvesed-e ez a leány?... Nézd, egész belepisztultam két nap alatt... Hát mondd meg nekem az igazat, mert ha a tied, úgy nem nézek rá többet, becsületesemre...

— Ugyan! — tiltakozott Csarmay. — Hogy gondolhatsz ilyet. Nem olyan leány ez, nem nyúlt ehhez még soha senki.

— De ne mondj nekem ilyet, pajtikám, nem... tudom én ezt elhinni... Nem... olyan hely ez a csárda... Különben, ha te mondod, jó, elhiszem... Ha te mondod. Mert antul jobb énnékem, pajtikám, ha senkise nyúlt még hozzá... és ha nem a tied...

— Gondolod?

— Hogy gondolom-e? De gondolom ám!... Mert akkor még megvárom és beszélek vele... Mert én, pajtikám, hozzá akarok nyúlni — dadogta Tölgyes szemhunyorítva.

Már Csarmay keze is reszketett. Mintha a kosava ereje száguldott volna a véreben, fákat szeretett volna kitépni, házakat dönteni, törni, zúzni.

— Ténnap... ténnap délután... kint jártam vele a holt Dunánál — folytatta Tölgyes. — Vad egy kicsit, nem mondom, vad... De micsoda egy leány!... Kupán ütött, pajtikám, kupán... meg is marcolásztta a torkom... de megcsókoltam, meg, bizisten... Hehehe...

Csarmay belekapaszkodott a székbe. Nehezen nyögte csak ki:

— Menjünk haza, Pisti, menjünk, ha nálam akarsz hálni. Hagyjuk ezt, mert elázunk egészen...

De Tölgyes megkötötte magát. Ő nem megy, amíg Verit nem látta. Beszélni akar vele még ma. Csarmay nem bírta vele. De már nem bánta. Lesz, ami lesz. Vad tűz égette és olyan gyűlölet árasztotta el, hogy meg tudta volna ölni Tölgyest.

Konyakot hozatott és vadul ivott.

Kint a kosava tombolt, a bőrén belül pedig minden pórusában emésztő gyűlölet lázongott. Alig tudta türtőztetni magát.

— Gyerünk már, gyerünk! — unszolta haragosan Tölgyest. — Itthagylak, a fenébe is, ha nem mozogsz!

Tölgyes már nagyon elnehezedett. Végre ráeszmélt, hogy nem bírja kivárni Verit és föltápáskodott.

A szél hátba kapta őket és előre lódította az utcán. Jól egymásba kapaszkodtak. Alig láttak valamit, úgy botorkáltak. Pedig nem volt sötét az éjszaka. De néha valóságos homokfelhők söpörték végig az ucát s a lélegzetük is elállt. Tölgyest felvillanyozta a langyos levegő, danolni akart. Egyszerre tele lett a szája homokkal. Köpködött, káromkodott.

— Te — mondta később, egy szélcsendes percben — ez a leány a tied... Tudom én azt!... Mért tagadod?.. A te hibád, pajtikám... a te hibád...

— Mi az én hibám? — ordította Csarmay.

— Hehehe . . . Hogy tagadod . . . Mert ha bevallanád, nem szólnék többé hozzá, nem én . . . Dehogy bántanám. . . De így elviszem előled, el én, még ha a fene meg is esz, pajtikám. . .

— Fogd be a szád! — mordult rá Csarmay és szerette volna a Dunába lökni.

— Nem itt lakol valamerre? — kérdezte később Tölgyes.

— Nem! — felelte sötéten Csarmay, amikor épen a lakása ablaka alatt mentek el. És húzta magával Tölgyest, maga se tudta hová. Csak ment előre leszegett fejjel, lázas viaskodásban a lelke felszabadult fenevadjaival.

Már az utcasor végén voltak és jobbra ott sötétedett a municióraktár házacskája. A poszt háttal állt a szélnek, nem látta őket. Csarmay megállt.

— Ott lakom. Zörgess be az első ablakon . . . De tán a poszt is beereszt. Rögvest jövök én is — mondta Tölgyesnek és előre tuszkolta.

— Nem bánom . . . megyek . . . de az a leány . . . hehehe . . . pajtikám . . . No, majd meglátod — dünnyögte Tölgyes és a ház felé botorkált.

Csarmay visszasompolygott és egy fa mögé állt. Átfogta két karjával a törzsét és homlokát rászorította a kérgére. Rettentő rosszul érezte magát. A szíve majd kiugrott a melléből. Kívülről látta magát, mintha a fa tetejéről figyelné a lelke és a teste minden mozdulását. Hirtelen az anyja ijedt, kétségbeesett arcát látta maga előtt és síró kisfiúként borult az ölébe.

— Veriért tettem — nyögte zokogva.

Aztán úgy tetszett neki, mintha valami fal mellett állana bekötött szemmel, de a kendőn keresztül is látta a rámeredő puskacsöveket.

— Pisti! . . . Pisti! — ordította most lélekszakadva és elrohant a fától Tölgyes után. A sapkája leesett, a szél elvitte, de csak rohant a magazin felé.

Hirtelen éles csattanást hallott, amelyet a töltés keményen vert vissza.

— Pisti! — kiáltotta őrjöngve és megbotlott, megtántorodott.

Akkor látta csak, hogy valaki ott hever előtte a földön. Még hörögött, amikor ráborult.

Majthényi György.